
خدمات انجام شده!

نارسایی سرمایه برای سرمایه گذاری داخلی، کمبود در موازنه پرداختها، و البته بدهکاری افزایش یافته به دولتهای خارجی و سازمانهای بین المللی دستنشاندهشان، امروز در کشور های واپسمانده امری عادی است. از سرچشمه های این پدیده ها یکی جریان سرمایه از کشور های واپسمانده فقیر به کشور های پیشرفته ی غنی است، موضوعی که مورد بحث و بررسی بسیاری از دانشمندان و کتابهای اقتصادی قرار دارد. این مطالعه ها روی آثار عقب اندازنده سرمایه گذاری خارجی ناشی از بازگرداندن سرمایه ی خالص از کشور های واپسمانده و هم نتایج اقتصادی، سیاسی و اجتماعی عملیات مربوط در آن کشور ها تاکید میکنند.

این پدیده ها سرچشمه های دیگری هم دارند که، هر چند پاره یی از همان داستانند، کمتر مورد بحث قرار میگیرند. نموداری که در اینجا می دهیم به طرزی خیره کننده یکی دیگر از این سرچشمه ها را نمایان میگرداند، سرچشمه یی که جای ویژه ی خود را در سازمان کلی سرمایه داری و در رابطه ی استثماری که آن سازمان به کشور پیشرفته و وابستگان آن در سیستم امپریالیستی تحمیل میکند حفظ کرده است. نمودار، این پرسش را طرح مینماید: چه اندازه خدمت؟ و کی به کی خدمت میکند؟ شاید پاسخ حیرت انگیز به اولین پرسش این است که امریکای لاتین، که آشکارا فقیر میباشد و به دشواری وادار شده، برای این که اقتصاد سرمایه داری خود را، با چشم پوشی از پیشرفت و تکامل، فقط بر سر پا نگاهدارد، کالای کافی از خارج وارد کند، اجبارن بیش از ۶۰ درصد تمام در آمد ارز خارجی خود را برای خدمات به مصرف میرساند. علاوه بر آن، این جریان پول از کشور های لاتین به خارج از بابت خدمات در طول زمان افزایش پیدا میکند، هم مطلقن و هم متناسب با میزان در آمد ارز خارجی آن که از طریق صدور کالا ها و خدمات به دست میاید. همان طور که کل پرداختهای نمودار نشان میدهد، از ۶۰ - ۱۹۵۶ تا ۶۳ - ۱۹۶۱ پرداخت های متوسط سالانه از طرف امریکای لاتین از بابت خدمات از ۵ بیلیون دلار به ۶ بیلیون دلار در هر سال افزایش پیدا کرد و از ۵۳ درصد به ۶۱ درصد کل درآمدهای امریکای لاتین. هر گاه سیستمی بین المللی را جسم نمایم که در آن امریکای لاتین و دیگر سرزمین های واپسمانده قسمت بزرگتر این خدمات را برای خود تامین گردانند و ناگزیر نباشند ارز خارجی ی قلیلشان را مصروف تامین آن بسازند، پاسخ دادن به سؤال دوم و دانستن اینکه واقعن کی برای کی خدمت انجام میدهد دشوار نیست.

چنان که نمودار نشان میدهد، سود پرداخت شده به امور اقتصادی و بازرگانی ی

بیکانگان و بهای خدمات مربوط به قرضه های خارجی (بهره و استهلاك) ۳۰ درصد درآمد های ارز خارجی ای امریکای لاتین را به خود جذب میکند . ارزش مشكوك این خدمات به خصوص نیز برای امریکای لاتین مورد بحث و بررسی قرار گرفته است ، اما نمودار همچنین « خدمات » دیگری را که معمولن کمتر مورد توجه و تبلیغ قرار میگیرند (و معمولن ، برخلاف نمودار ، به ارقام دیگر افزوده نمیشوند) نشان میدهد که يك رقم ۳۰ درصد دیگر از درآمد های ارز خارجی ای امریکای لاتین را جذب مینمایند . در میان این ها ، هزینه های حمل و نقل يك رقم سوم یا يك رقم قابل ملاحظه ای ۱۰ درصد کل درآمد را جذب میکنند . هنگامی که به منظور کاهش دادن این زیانها ، چندی پیش اورو گوئی کوچك در صد آن برآمد که سهم بزرگتری از حملات خود را برای کشتیرانی خود ذخیره سازد ، ایالات متحد موضوع را با فشار سیاسی و تهدید به تحریم اقتصادی ، پاسخ داد . تلاش کشور های مختلف برای ایجاد يك ناوگان بازرگانی مشترک امریکای لاتین که اقدامات رهایی جویانه ای اقتصادی دیگری شان را به کمال برساند با شدید ترین مخالفت سیاسی و اقتصادی ای امریکا مواجه گردید .

و اما در مورد دولت امریکا و بحران موازنه ی پرداختهای آن ، رئیس جمهوری ، سرمایه داران امریکایی را تشویق میکند هر چه زودتر سرمایه های بیشتری را از خارج به امریکا بازگردانند . یعنی انحصار های امریکایی را تحریک مینمایند زیانهای امریکای لاتین را در زمینه ای از دست دادن سرمایه باز افزایش دهند . تعجبی ندارد که امریکای لاتین دچار کمبود سرمایه شود و قادر نگردد ماشین آلات کافی و کالاهای دیگر وارد نماید ، زیرا تنها کمتر از ۴۰ درصد درآمد ارزهای خارجی خود را برای این واردات در اختیار دارد . همچنین تعجبی ندارد که امریکای لاتین دچار يك عدم تعادل پرداختهای مزمن و همیشگی بشود و برای جبران آن و تامین صادرات لازم ، کشورهای این ناحیه اجبار گردند پیوسته قروض بیشتری قبول کنند (۱) اما این استقراض از خارج ، البته در حالی که کمکی به حل مساله نمیرساند فقط در مدتهای بلند آنرا دشوارتر و زیان خیز تر میگرداند . استقراضهای خارجی چنانکه نمودار نشان میدهد مساله را مستقیم دشوارتر میکنند زیرا خدمات مربوط به این وامها در ۶۰ - ۱۹۵۶ برای امریکای لاتین ۱ بیلیون دلار یعنی معادل ۶ / ۱۱ درصد درآمد های ارز خارجی آن تمام شد ، اما در ۶۳ - ۱۹۶۱ به مبلغ ۵ / ۱ بیلیون دلار بر آورد گردید و معادل ۸ / ۱۵ درصد درآمد های ارز خارجی را بلع نمود . و ارقام هنوز بالا میروند . استقراض مساله را همچنین به طور غیر مستقیم سنگین تر و زیان خیزتر میگرداند زیرا قرضه ی بیکانه باریسمانهای سیاسی و اقتصادی پیوست ، با هم میآیند و این بندها ظرفیت تولید امریکای لاتین را در قبال کشورهای اعطا کننده ی وام ملزم و مقید میگردانند و وابستگی ی آنرا نسبت به کشور مذکور زیادتر می سازند . و در همان زمان امریکای لاتین در قبال کالاهایی که صادر میکند کمتر و کمتر چیزی عایدش میشود . به این ترتیب میان ۵۴ - ۱۹۵۰ و ۶۳ - ۱۹۶۲ ، امریکای

(۱) مضافن حائز اهمیت است که بدانیم از ۴۰ درصد درآمد های ارز خارجی که برای وارد کردن کالا باقی میماند نیمی از آن تقریبن صرف سوخت و کالاهای بیدوام میگردد که هر دورا ممکن است و لازم است در میزانهای بسیار زیادتری در داخل کشور تولید نمود .

لاتین ۲۵ درصد دیگری از درآمدهای صادراتی خود در اثر تغییر و خرابی شرایط بازرگانی
 خیش از دست داد. اما آن پاره‌ی دیگری از داستان است که به خوبی بافته شده: خدمات بیشتری
 انجام میشود.

خدمات انجام شده

امریکای لاتین (به جز کوبا)، میانگین‌های سالانه

سال‌ها

۱۹۶۱-۶۳ ۱۹۵۶-۶۰
 میلیون دلار درصد میلیون دلار درصد

الف - درآمدهای ارزش خارجی در قبال کالا و خدمات:

۱۰۰ ۱۰۱۴۸ ۱۰۰ ۹۲۴۶

ب- پرداخت ارزش خارجی برای خدمات:

۹۰۹	۹۸۰	۹۰۸	۹۰۶	۱- حمل و نقل و بیمه
۱۴۰۱	۱۴۲۰	۱۳۰۶	۱۲۶۲	۲- سودهای پرداخت شده (الف)
۱۵۰۸	۱۵۹۴	۱۱۰۶	۱۰۸۲	۳- خدمات قرضه
۵۰۷	۵۸۴	۵۰۲	۴۹۱	۴- مسافرت
۵۰۶	۵۶۰	۷۰۱	۶۵۶	۵- خدمات دیگر
۱۰۵	۱۵۸	۱۰۳	۱۲۳	۶- انعام و هدایا
۵۰۸	۵۷۱	۰۰۵	۵۱	۷- وجوه انتقال یافته
۲۰۸	۲۸۶	۴۰۰	۳۷۳	۸- خطاها و از قلم افتاده‌ها (ب)
۶۱۰-	۶۱۵۴	۵۴۰-	۴۹۴۴	کل پرداختها

پرتال جامع علوم انسانی

یادداشت‌ها:

الف- این حائز اهمیت است که بدانیم این اقدام، و بنا بر این کل پرداختها، میزان واقعی
 جریان سرمایه به خارج را از طریق سودهای عاید شده به موسسه‌های خارجی کمتر نشان می‌دهند. يك
 پاره‌ی اضافی و مهم از سود آنان در گزارشهای سود و زیان شرکتها ظاهر می‌گردد و بنا بر این در
 حسابهای موازنه‌ی پرداختهای ملی زیر عنوان «کالاها» این شرکتها بین الملل به طور منظم فروش
 خود را به موسسات داخلی و کمک کنندگان یا مشتریان خارجی به ترتیب زیادتر و کمتر به حساب می‌آورند
 تا از مالیات بر منافع امریکایی و مالیات بر منافع خارجیها و کنترل ارز برهین نمایند. آنان هم چنین
 هزینه‌ها و پرداختهای دروغین به حساب کارمندان عالی رتبه‌ی فنی می‌گذارند که فرض شده است در
 تولید کالاها نقش راهنما و آموزنده دارند. در يك کلمه شرکتها بین الملل تعدد سود خود را زیر
 عنوان هزینه‌های تولید «کالاها» پنهان می‌گردانند.

بـ : خطاها و از قلم افتاده‌ها در حساب‌های موازنه‌ی پرداختها يك گروه عادی و معمولی است. اسناد سازمان ملل متحد، که این آمار از آنها بیرون کشیده شده توصیه می‌کند : «معمولن خطاها و از قلم افتادگی‌های منفی به اقرب احتمال پاره‌ی از رقم عملیات سرمایه است و ظاهرن معلول یا نتیجه‌ی برآورد اضافی ورود سرمایه نیست، بلکه بیشتر نتیجه و معلول برآورد کمتر جریان سرمایه به خارج می‌باشد.»

منابع :

محاسبه شده از کمیسیون اقتصادی ملل متحد برای امریکای لاتین

Estudio Economico de America Latina 1963

E/CN.12/696/Rev.1/New York, 1964, pp. 238-47.

این سند به نوبه‌ی خود از موازنه‌ی پرداختهای صندوق بین‌العالم پول جلد‌های ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ به عنوان سرچشمه‌ی اصلی برداشت خود یاد می‌کند

نوشته‌ی Andrew Gunder Frank (۲)
ترجمه‌ی ف. سیما بسا

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی